

3.

Om Oprindelsen til Navnet „Sparepenge“.

Historisk Tidsskrift, Bind 6. række, 3 (1891)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/hto/hto_6rk_0003-PDF/hto_6rk_0003_81246.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=81246>

pdf genereret den : 28/5-2008

En gætning tør måske her være tilladt: Denne „vir nobilis Alloicus“, der har bo i Slesvig i begyndelsen af 12. århundred og er rig nok til at bekoste en anden mands rejse til Sydfrankrig, er næppe nogen anden end jarlen Eliv i Sønderjylland, mest kendt som drottensviger i Nils's kamp mod Venderknésen Henrik. Disse valfarter tilhører således tiden før 1115, da Knud Lavard overtog hvervet som Danmarks værnsmænd, efter at Eliv havde forbrudt sin værdighed og sin boslod. Hvad formen Alloicus angår, lader det sig let tænke, at den er fremkommen ved fejllæsning i St. Gilles mindebog, hvor pilegrimmenes navne blev indførte. Bogstaverne ic kan i virkeligheden have været et u, og formen „Allovis“ står ikke fjærnt fra Elavus, som navnet skrives i „Knud Lavards levned“, Ribe oldemoder og andensteds. Når Eliv altså har været i St. Gilles, er det rimeligvis på hjemvejen fra det hellige land. Muligvis har han været i følge med Erik Ejegod og dronning Bodil på deres pilegrimsfærd eller hørt til de danske, der ifølge Albert fra Achen i året 1106 kom til Palæstina sammen med Englændere og Flamændere (Bongars 346 ff., Riant 226 ff.), — om man da tør tro denne efterretning.

3.

Om Oprindelsen til Navnet „Sparepenge“.

Af J. A. Fridericia.

Medens man tidligere ved „Sparepenge“ som Navn paa en Slags kongelig Villa kun tænkte paa det af Frederik II opførte og af Christian IV maaske ombyggede Havehus ved Frederiksborg Slot, har F. R. Friis henledet Opmærksomheden paa, at der fandtes Bygninger af samme Navn baade ved Haderslevhus, hvor en saadan omtales første Gang 1583, og ved Antvorskov, hvor en hemmelig Gang fra Kirken til „Sparepenge“ nævnes 1609¹⁾. Allerede ved, at Navnet saaledes

¹⁾ Saml. t. Dansk Bygnings- og Kunsthist. S. 216. Bidrag t. Antvorskovs Hist. S. 30 f. Jvfr. Hist. Tidsskr. 4. R. III, 550. 576.

var et ret almindeligt og stammede fra Frederik II's Tid, blev det indlysende, at Pontoppidan ikke kunde have Ret i sin Forklaring af det som skrivende sig fra, at Christian IV vilde vise, at han ikke havde været for ødsel ved Opførelsen af Frederiksborg Slot, men tvertimod havde beholdt Penge tilbage¹⁾. En rimeligere og i kulturhistorisk Henseende ikke interesseløs Forklaring findes ogsaa i et i Rigsarkivet opbevaret, udateret Indlæg til den gottorpske Hertug Johan Adolf fra hans Kansler Dr. Nicolai Junge. Indlægget handler om Midler til at fremme Sparsommelighed ved Hofholdningen og anbefaler bl. a. en Omordning af Taflerne og Vinforbruget. Her ytrer da Forf.: „Noch muss einerlei darzu kommen, dass nemblich E. F. G. nach der Malzeit selbst den Junckern kein Ursach geben, dass nach Essen die Flasche extraordinarie aufgesetzt werde. Dan wan solches geschieht, ist der Wein preiss gegeben, und ist eben soviel, als were nie eine Ordnung gemacht, ist auch in Warheit nicht anders als heut etwass verbieten, morgen aber alles widerumb loss geben. Ich liese mich beduncken, wir dieneten alle E. F. G., und wan E. F. G. nach der Malzeit mit einem oder andern zu-conversiren Lust hetten, das wir doch wol pleiben und mit E. F. G. reden kondten, ob wir gleich nicht alsbald mit etlichen Bechern Wein aussgefüllet wurden. Die Kon. Maytt. in Dennemarcken haben fast an allen Orten ihre Sparpfenning, wie hochlobligster Gedechnuss König Fridrich solches erstlich angefangen, nur zu dem Ende, dafern sie ihr Gefallen gehabt sich mit einem Truncke zu Zeiten zubelüstigen, dass solches mit einer oder 2 Personen geschee, und also der Wein erspart werden mugen.“

---

¹⁾ Danske Atlas II, 312.
